

**СИНТАКСИС
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

Курс лекцій

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

Синтаксис української мови

Курс лекцій

Умань – 2019

УДК 811.161.2

С 95

*Рекомендовано до друку
вченою радою факультету української філології
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 1 від 9 вересня 2019 року).*

Рецензенти:

Торчинський М. М., доктор філологічних наук, професор кафедри слов'янської філології Хмельницького національного університету;

Шевчук І. Л., кандидат філологічних наук, доцент кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ.

С 95 **Синтаксис української мови: курс лекцій / уклад. О. В. Дуденко.** – Умань: ВПЦ «Візаві», 2019. – 107 с.

Навчальний посібник є складовою навчально-методичного комплексу і містить курс лекцій із синтаксису сучасної української літературної мови, укладений відповідно до чинної робочої програми.

Посібник орієнтований на здобувачів вищої освіти, що опановують спеціальність «Українська мова і література».

УДК 811.161.2

Тема 1

СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ

1. Предмет синтаксису.
2. Словосполучення як синтаксична одиниця.
3. Способи зв'язку слів у словосполученні і реченні.
4. Типи синтаксичних відношень у словосполученні.
5. Типи словосполучень за характером стрижневого слова.

1. ПРЕДМЕТ СИНТАКСИСУ

Термін «**синтаксис**» (від грец. слова *σύνταξις* – побудова, зв'язок, складання, впорядкування) вперше використаний у III ст. до н. е. представниками грецької стоїчної філософсько-лінгвістичної школи, які досліджували логічний зміст висловлень. У слов'янському мовознавстві функціонували терміни *синтаксис* (О. Востоков), *синтакса* (Я. Головацький), «*складня*» (О. Огоновський); перший остаточно переміг у 1946 р.

Термін «синтаксис» стосується об'єкта вивчення (синтаксис мови) і розділу науки про мову (синтаксис як наука).

Синтаксис мови – це синтаксична будова мови, сукупність синтаксичних одиниць та правил, які регулюють творення і функціонування синтаксичних одиниць.

Синтаксис як наука – це розділ граматики, що вивчає синтаксичну будову мови, форму і зміст синтаксичних одиниць.

Різноманітні висловлювання *щодо предмета* синтаксису раніше зводилися до **трьох** основних поглядів: 1) предмет синтаксису – **словосполучення** (П. Фортунатов, О. Пешковський, Я. Головацький, І. Ужевич, Л. Булаховський) «Речення – закінчене словосполучення» (П. Фортунатов); 2) предмет синтаксису – тільки **речення** (Ф. Буслаєв, О. Шахматов, Б. Кулик, спочатку А. Медушевський) «Словосполучення зберігають значення частин або членів речення, фактично ототожнюючись із другорядними членами речення» (О. Шахматов); 3) предмет синтаксису – **словосполучення і речення** (М. Ломоносов, О. Востоков, згодом – В. Виноградов, Н. Шведова, Г. Удовиченко, М. Доленко, В. Горяний).

В. Белошапкова: словосполучення, просте речення, складне речення.

І. Вихованець: мінімальна синтаксична одиниця, словосполучення і речення.

Н. Шведова: власне синтаксичні: словосполучення, просте речення, висловлення, складне речення; невластиві синтаксичні: слово і форма слова.

М. Плюц: словосполучення, словоформа, просте речення, складне речення, складне синтаксичне ціле.

Отже, об'єктом вивчення синтаксису є різні синтаксичні одиниці, що

ЗМІСТ

Тема 1. Словосполучення	3
Тема 2. Речення як основна синтаксична одиниця	12
Тема 3. Головні члени речення	19
Тема 4. Другорядні члени речення	29
Тема 5. Односкладні речення	40
Тема 6. Неповні речення	48
Тема 7. Просте ускладнене речення	53
Тема 8. Складносурядні речення	71
Тема 9. Складнопідрядні речення	76
Тема 10. Складні безсполучникові речення	80
Тема 11. Складне ускладнене речення	87
Тема 12. Засоби передачі чужого мовлення	92
Тема 13. Основи української пунктуації	99
Рекомендована література	105

Навчальне видання

Синтаксис української мови

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 20.09.2019 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Ум. друк. арк. 6,22
Тираж 100 прим. Замовлення № 2357

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»
20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19, вул. Садова, 2
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2521 від 08.06.2006.
тел. (04744) 4-64-88, 3-51-33, (067) 104-64-88
vizavi-print.jimdo.com
e-mail: vizavi008@gmail.com
vizavisadova@gmail.com